

**АЖ ҮЙЛДВЭРЖСЭНИЙ ДАРААХ НИЙГЭМ БА
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТЕХНОЛОГИЙН АСУУДАЛД**

Г. Сайнхишиг- ШУА. ФСЭЗХ, философийн сектор, доктор
Ц. Батбаяр - ДХИС, НУССТ-ийн ахлах багш, докторант

Түлхүүр үг: Аж үйлдвэржсэний дараах нийгэм дэх ажил мэргэжил, үйлчилгээ, хэрэглээ, онолын мэдлэг, мэдээлэл, цагаан захтнуудын хөдөлмөр

Товч утга: 1900-1980 оны хооронд америкийн эдийн засагт хоёр том бүтцийн өөрчлөлт бий болсон нь үйлчилгээнд шилжсэн, олон нийтийн секторын өсөлт ажил эрхлэлтийн гол байр суурийг эзлэх болсон. Аж үйлдвэржсэний дараах нийгмийн өөрчлөлт нь аж үйлдвэржсэн нийгмийн зохион байгуулалтаас эрс ялгарч буйн шалтгаан нь онолын мэдлэг, мэдээлэл, үйлчилгээнд суурилсан нийгмийн үйлдвэрлэлийн материаллаг шатаас оюуны үйлдвэрлэлийн шинэ шатанд шилжиж буй үзэгдэл, үйл явц нь гурав дахь мянганы нийгмийн өөрчлөлтийн онцлог шинж төрхийг тодорхойлох боломжийг нээж байна. Үйлчилгээний үйлдвэрлэл зонхилох болсноор бодгал тус бүрээр мэдээлэл, мэдлэгийг үйлдвэрлэх болж, мэдээлэл, мэдлэгийн хэрэглээ эрс өсч үр дүнд нь үйлдвэрлэл, хэрэглээ хоёрын зааг арилах болсон. Үйлчилгээний салбарт засгийн газар томоохон байр суурийг эзлэж эхэлсэн ба боловсрол, эрүүл мэнд, соёл, урлаг болон креатив аж үйлдвэржсэн хотууд тэргүүлэх байр суурийг эзлэх болсон. Мөн онолын мэдлэгийн кодчилолтой холбоотойгоор мэдлэгийн эдийн засгийн асуудал чухлаар тавигдаж эрдэмтэн солилцооны хөтөлбөрүүд хэрэгжих болж, багш, эмч, эрдэмтэн, инженерүүдийн креатив мэргэжилтнүүдийн үнэ цэнэ эрс өсч, өөрсдийн мэдлэгийг чанартай бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ болгон хувиргасан дүр зураг харагдаж байна.

Нийгмийн өөрчлөлтийн глобаль үйл явцын сүүлийн 30 жилийн үл үзэгдэх шинжийн хувиргалт, хувьслын нарийн ээдрээтэй, нууцлагдмал үзэгдэл, үйл явцад ямарч судлаач, эрдэмтэд хяналт тавьж чадахгүйд хүрч байна. Том түүхэн үйл явц нэг тодорхой шалтгаанаас үүдэлтэй, нэг тайлбартай байдаггүй гэдгийг бид мэднэ. Компьютер л гэхэд түүхэн урт удаан хугацаанд бүрэлдсэн математик, логик, цэргийн аж үйлдвэр зэрэг олон шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн ололт, нээлтэд тулгуурласан мэдлэгийн интеграцлагдсан бүтээц болж үүсэн бол капитализмыг жинхэнэ капитализм, техникийн дэвшлийг аж үйлдвэрлэлийн хувьсгал болоход өөр хоорондоо холбоогүй олон үйл явдал нөлөөлсөн байдаг шиг үйлчилгээний технологитой нийгэм бүрэлдэн тогтоход ч тэнхлэгийн зарчим үйлчилж өөрийн дүр төрхийг олсон.

Аж үйлдвэржсэний дараах нийгмийн \АҮДН\ өөрчлөлтийн гол тэнхлэгүүд нь баруун европ, хойд америк, зүүн өмнөд азийн орнуудад төвлөрч хувьсал маш хурдацтайгаар өрнөж үл үзэгдэх хувьсгал болон хувирсан нь олон тал хандлагаар тайлбарлагдах үйл явц юм.

Хөгжингүй барууны нийгэмд үүсээд байгаа пост угтвартай олон үзэл баримтлал нь нийгмийн бодит байдлыг онол, арга зүйн олон ургалч өнцгөөс харж тайлбарлах болсон нь нийгмийн бодит нөхцөл байдал эрс өөрчлөгдөж буйн илрэл мөн. Бид ШУА-ийн ФСЭЗХ-ээс эрхлэн гаргадаг Философи эрхийн судлал, Эрдмийн ертөнц зэрэг эрдэм шинжилгээний сэтгүүлд АҮДН бүрэлдэн тогтсон шалтгаан, постмодерн нийгэм ба соёл, аж үйлдвэржсэн нийгмээс мэдээллийн нийгэмд зэрэг орчин үеийн дараах нийгмийн өөрчлөлтийн асуудлаар орчуулга, өгүүллүүдийг нийтлүүлсэн бөгөөд энэ удаад аж үйлдвэржсэний дараах нийгэм түүний ажил эрхлэлт, мэргэжлийн хүрээнд гарч буй түүхэн хувьслын зарим асуудлыг авч үзэх болно.

Уг сэдвийн судалгааны ач холбогдол нь өргөн утгаараа гурав дахь мянганы улс орнуудын нийгмийн хөгжил, өөрчлөлтийн шинэ хандлагууд, хөдөлмөрт гарч буй шинэ хэлбэрүүд, үнэт зүйлс, XXI зуунд монгол улсын хувьд ямар боломжит ирээдүй хүлээж буйг олж мэдэхэд тус дөхөм болох хөгжингүй орнуудын туулж буй зам болох АҮДН,

үйлчилгээний технологитой мэдээллийн нийгэм нь зарим талаараа манай орны ирээдүй цаг мөн.

Аж үйлдвэржсэний дараах нийгмийн үзэл баримтлалыг судалж байх явцад нэг талаас хүний материаллаг хэрэглээг хангах, нөгөө талаас идэвхтэй оюунлаг үйл хөдлөл буюу хэн мэдлэг мэдээллийг олж авсан нь хожиж, олж авч чадаагүй нь алдах зарчим үйлчлэх болсноор нийгмийн ангийн ялгаа гарч меритократ, технократ анги үүсч, зөрчилдөөн нь мэдлэг, мэдээллийн төлөөх өрсөлдөөн болж, тухайн субъектын байр суурийг тодорхойлогч гол хүчин зүйл бүхий анхдагч үндэс мөн.

Даяаршлын нөхцөлд улс орнуудын эдийн засаг хоорондоо улам бүр төстэй болж, уг зөрчил нь ангийн хоорондох гэхээсээ илүү хүмүүсийн хооронд эсвэл шинжлэх ухаан инновацийн төвүүдийн оюуны өндөр багтаамжтай, соёлын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох өрсөлдөөн нь онолын мэдлэгийн кодчиллоор тодорхойлогдож байна. Соёл иргэншлийн төв ба хүрээний диалектикаар авч үзвэл төвд соёлын илгээлтийг боловсруулж зах хязгаарын хэрэглэгчид хүлээж авдаг тийм хөдөлмөрийн хуваарь тогтож байгаа ч хурд, мэдрэмж сайтай зарим үндэстэн гүйцэж түрүүлэх загварыг хэрэгжүүлж, импортлогч орноос экспортлогч орон болон хувирч буйн цаана мэдлэгийн нийгэм-эдийн засагтай холбоотой олон нууцлагдмал асуудлууд байдаг.

Бид энэ байдалд анхаарлаа хандуулахгүй бол бидний хуучин амьдарч дадсан хөгжлийн орчин өөрөөр эргэх магадлал өндөр байгааг анхаарах хэрэгтэй ба байгууллага бүр өөртөө орон тооны ирээдүй судлаачдыг ажиллуулж эхэлжээ. Ирээдүйдээ зовнигч ганцхан амьтан байдаг нь хүн учир хувь хүн ч анхаарал хандуулах цаг болсон байна. Хувь хүн, байгууллага, улс гүрэн нэгдмэл хийгээд ялгаатай үнэт зүйлсийг өөртөө тодорхойлж хэргэжүүлж байдаг ба улс үндэстний хувь заяа бол дээд эрэмбийн бодлого, стратеги, төлөвлөлт, футурологийн нарийн нийлмэл асуудлуудыг өөртөө агуулсан бие даасан тусгай нарийн мэргэжлийн эрдэмтдээс бүрдсэн бүтэц-үүргийн ялгарал, тэдний нөр их хөдөлмөр дээр суурилсан хүнд хэцүү асуудал байдаг ч хэрэв шийдэж чадвал түүнд оруулсан хөрөнгө оруулалтаас хэдэн зуу, сая дахин илүү үр ашгийг хүртдэг гэдгийг нас бие гүйцсэн үндэстнүүд өөрийн түүхэн туршлагаар баталж байна. Арга зүйн хувьд дээд эрэмбийн үнэт зүйлс, үзэл баримтлалаа тодорхойлж, түүнийг нь бүх төвшинд хүлээн зөвшөөрөх хандлага ажиглагдвал хэрэв зөв сонголт хийсэн бол сая хөгжил өөрөө ирж, буруу сонголт хийсэн бол өнөөгийн гол үнэт зүйл болсон “ цаг хугацаа ” гэдэг нөхөгдөшгүй капиталыг нэгэнт алдсан байх болно. Нэгдмэл зорилго, чиглэл, бодлого, үзэл баримтлал, үнэт зүйлс, үнэлэмж, эв нэгдэлгүй бол аль ч төвшинд ахиц харагдахгүй нь жам юм.

Америк нь Оросоос хүн амын хувьд хоёр дахин их боловч боловсролдоо 60 дахин, эрүүл мэндэд 140 дахин их хөрөнгө оруулалтыг хийж чадаж буйн цаана үнэт зүйлсийн асар том ялгаа харагдаж байгаа юм. Энэ нь хүндээ яаж ханддагын илэрхийлэл бөгөөд аж үйлдвэржсэний дараах орнуудын хувьд гол баялаг нь соёлтой, боловсролтой, эрүүл иргэн хүн байх ба үндэсний оюуны чадавх, чадамжийг нээж, дэлхийн аж ахуйн системд интеграцчлагдах явдал нь АҮДН-ийн нэг чухал шинж мөн.

АҮДН-ийн үзэл баримтлал бүрэлдэн тогтсон онолын урьдач нөхцөл нь позитивизмын 200 жилийн уламжлал, либерал социологи, эдийн засагчдын үзэл санааны үндсэн дээр суурилах ба 1917 онд английн либерал социализмын онолч А.Пенти АҮДН гэдэг нэр томъёог анх хэрэглэж, цаашид олон ч сэтгэгч өөрийн үзэл санааны үүднээс баяжуулан тайлбарласан байдаг. Энэ санаа нь нийгмийн янз бүрийн тогтолцооны түүхийн хэтийн төлөвийг судлахад чухал байсан төдийгүй бараг бүх үзэл санааны урсгалын төлөөлөгчид эерэг сөрөг байдлаар хувь нэмрээ оруулсан нь амьдрах чадвартай хүчирхэг систем болоход нөлөөлсөн.

Ялангуяа Даниел Беллийн 1973, (1976,1999) онуудад хэвлэгдсэн “Ирж буй аж үйлдвэржсэний дараах нийгэм”, “Капитализмын соёлын зөрчилдөөн” \1976\ зэрэг бүтээлд энэ онолын бүх үндсэн элемент тусгагдсан байдаг. Одоо бид эхний бүтээл дэх эдийн

засгийн өөрчлөгдөж буй дүр төрхийг авч үзэх бөгөөд соёлын асуудлыг дараагийн өгүүлэлд авч үзэх болно.

Ирж буй аж үйлдвэржсэний дараах нийгэм бүтээлд нийгмийн хөгжлийн онолууд, эдийн засгийн өөрчлөгдөж буй хэлбэрүүд, технологи болон мэдлэгийн цар хүрээ, нийгэмшилт, эдийн засагжилтийн хэлбэрүүдийн хоорондох харьцааны хурцадмал байдал, нийгмийн сонголт ба төлөвлөлт, АҮДН-ийг хэн удирдах вэ зэрэг олон талт асуудлыг авч хэлэлцсэн байдаг¹¹⁵. Энэ удаад бараа бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлээс үйлчилгээний үйлдвэрлэлд шилжих түүхэн үйл явцад хөдөлмөрт гарч буй өөрчлөлт, хөдөлмөрийн дараах нийгмийн үндсэн шинжүүд болох мэдээлэл, мэдлэг, үйлчилгээний хэлбэрт шинжилгээ хийхэд чиглэгдэнэ. АҮДН-д мэдээлэл нь үйлдвэрлэлийн үндсэн нөөц, үйлчилгээний үйлдвэрлэлийн бүрэлдэхүүн харин мэдлэг нь хөрөнгийн байр суурийг эзэлж, шинэ санаа нэвтрүүлэх нь онолын мэдлэгийн ололт амжилтаас ихээхэн хамаарах тийм нийгэм юм¹¹⁶.

АҮДН бүрэлдэж тогтсон бодит шалтгаан бол хөдөө аж ахуй (ХАА), аж үйлдвэрлэл (АҮ), үйлчилгээний салбаруудад эзлэх ажилах хүчний тоон харьцаа түүний ялгарлаас үүдэлтэй бөгөөд америкийн ажил мэргэжлийн түүх бидэнд ихийг үгүүлнэ. 1950-иад онд үйлчилгээний салбарт ажиллагсдын тоо, материаллаг үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллагсдын тооноос давж, 1975-1980 оны үед техникийн дэвшлийн хурдац, ажил эрхлэлтийн бүтцийн өөрчлөлт, хүн амын ихэнх хэсэгт шинэ менталитет бүрэлдсэн, аж ахуйг удирдахад төрийн үүрэг роль өссөн, чөлөөт зах зээлийн аж ахуйг бус шинжлэх ухааны аж ахуйг дэмжих болсон зэрэг нь АҮДН бүрэлдэн тогтсон бодит шалтгаан юм. Уг үзэл баримтлал нь хүний ашиг сонирхолын эхэнд нь тавьж, хөдөлмөрийн өвөрмөц тал нь өртгийн хөдөлмөрийн онол, арга зүйгээр тооцож үл болох бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгож байгаа явдал бөгөөд АҮДН онолтой зэрэгцээ онолын чиглэл бол постмодернизм бөгөөд АҮДН-ийн онолд шүүмжлэлтэй ханддаг. Тэд уг онол үүсээд 30 гаруй жилийг ардаа хийсэн ч түүний үндэс нь тодорхой загварчлалд хүрээгүй, үр дүнд нь ирээдүйн нийгэм уламжлалт капитализмын эсрэг тавигдаж байна хэмээн С.Лайш, Ф.Джеймсон нар үзэж, мөн оросын эрдэмтэд Д.Беллийг үйлчилгээ гэдгээ тодорхой гаргаж чадаагүй хэмээн янз бүрээр шүүмжилсэн байдаг.

Ажил эрхлэлтийн тэн хагасаас илүү хувь нь үйлчилгээний салбарт оногдож байгаа, нэг хүнд оногдох ДНБ түүнд мэдлэг, мэдээллийн эзлэх хувийн жин болон гуравдагч, дөрөвдөгч, тавдагч секторын өсөлт зэрэг олон хүчин зүйлээр АҮДН мөн эсэхийг тодорхойлдог /Д.Белл, Г.Кан/. Явцуу утгаараа хөдөө аж ахуй, аж үйлдвэрлэл, үйлчилгээний секторт ажиллагсдын асуудал бөгөөд 1850 оны үед франц, англи, германд гэхэд л 70% нь ХАА-д оногдож, америкийн ажиллах хүчний 7.7 сая хүний 4.9 сая нь ХАА-д оногдож байсан бол одоо зөвхөн 4% нь буюу 3 сая хүн 207 сая хүнийг тэжээж байна¹¹⁷.

1957 онд АҮ-д бүх ажлын байрны 42%, 1968 онд 35.9% оногдож байсан бол 1947 оноос хойш үйлчилгээний салбарын хүрээнд ЗГ томоохон ажил олгогч болж өнөөдөр $\frac{1}{6}$ нь ЗГ-аас ажил хүлээн авч, нийт ажиллах хүчний 17% -г эзэлж, боловсрол, эрүүл мэнд, соёл, урлаг, ЗГ-ын үйл ажиллагаа нь цагаан захтны нийгмийг илүү ихээр дэлгэрүүлсэн. Шалтгаан нь тун энгийн бөгөөд хэдий олон хүүхэд сургуульд сурна тэр хэмээгээр олон багш ЗГ-т шаардлагатай гэсэн үг. 1947 онд нийт хүүхдийн 33% нь сурч байсан бол өнөөдөр 85% -д хүрсэн. Цагаан захтнууд 1900 онд 5.5 сая байсан бол 1920-1956 оны хооронд хурдацтайгаар өсч цэнхэр захтнуудыг давж, 1974 онд 41.7 сая болж 1980 он

¹¹⁵ D.Bell. The coming of post-industrial society. N Y., 1999. P. 7, 8

¹¹⁶ Новая философская энциклопедия. М., 2005, с. 100-102, РАН Институт философии \Постиндустриального общества теории\

¹¹⁷ D.Bell The coming of post-industrial society N Y., 1999. p. 123-125

гэхэд 48.3 сая болох тооцоотой байсан бол 1980 гэхэд цэнхэр захтнууд түүхэндээ хамгийн доод буюу нийт ажиллах хүчний 32.7% болж унасан байхад үйлчилгээний салбарын ажилтнууд эсрэгээрээ хурдацтай өсч байна. Уг категори дахь хамгийн том бүлэг нь багш нар 2 саяаас илүү, хоёр дахь том бүлэг нь эрүүл мэндийн ажилтнууд ойролцоогоор 2 сая, эрдэмтэд, инженерүүд ойролцоогоор 1.4 сая, инженер техникчид ойролцоогоор 900 000 байв¹¹⁸.

Хүснэгт № 1

1975 оны ажил мэргэжлийн деталчлал урьдчилсан мэдээ.

АНУ-ын аж үйлдвэрлэлийн мэргэжлийн матриц:

Эрүүл мэнд, эмчилгээ	2.240
Багш	3.063
Байгалийн ШУ-ны эрдэмтэд	465
Нийгмийн ШУ-ны эрдэмтэд	79
Удирдлагын ажилчид	240
Редактор	128

Эх сурвалж: D.Bell The coming of Post industrial society ” NY 1999, page-147

Нийгмийн бүтэц дэх мэргэжлийн чиглэл, ажил эрхлэлтийн харьцаа ямар байгаагаас нийгмийн өөрчлөлтийн чиг хандлага шууд хамаарч, хүндээ хийсэн хөрөнгө оруулалт нь эдийн засгаас дутахгүй ирээдүйн тогтворжилтийн суурийг тавих юм. Америкийн нийгэм эдийн засгийн өөрчлөгдөж буй дүр төрх нь бүтээгдэхүүн гэдэг үгнээс гаралтай аж үйлдвэржсэн иргэншлээс үйлчилгээ гэдэг ойлголтод шилжсэн үйлчилгээний үйлдвэрлэл болон хувирсанаар түгээмэл хөдөлмөр буюу шинжлэх ухааны хөдөлмөрийн үнэ цэнэ, үнэлэмж өсч, ажилчдын тоо эрс буурч буй дүр зураг харагдаж байна. Өмнөд африкийн математикч Ричард Белмэнийн үзэж буйгаар 2000 он гэхэд ажиллах хүчний ердөө л 2% нь нийгэмд зайлшгүй шаардлагатай хэрэгцээт бараа таваарыг үйлдвэрлэж гаргана гэж тооцоолж байжээ. (Гэхдээ энэ бол батлагдаагүй зүйл юм.)

АҮДН-ийн өөрчлөлт нь зөвхөн салбаруудын тархалт, хүмүүс хаана илүү их ажиллах болсон бэ гэдгээс гадна, хүмүүс юуг илүү их хийх болсон вэ гэсэн асуултад хариулагдаж байгаа юм¹¹⁹. Түүхийн баримтаас үзвэл, аж үйлдвэржилтээс үйлчилгээ рүү шилжих нөхцөл байдал гэнэтийн зүйл биш бөгөөд В. Фүчсийн хэлснээр хэдий хэр урт хугацаанд ажиллах хүчний аж үйлдвэржилтээс хамаарсан тархалтыг тодорхойлсноор бид үйлчилгээний секторын өсөлтөөс хамааран гарч ирэх хувь хэмжээ нь нэмэгдэх баталгаатай хандлагыг олж авч чадна¹²⁰.

Аж үйлдвэржсэн хөдөлмөрт гадаад албадлага зонхилдог бол аж үйлдвэржсэний дараах хөдөлмөрт тэр нь дотоод хэрэгцээ болон өөрчлөгдөж, олон янз байдлын дотоод нэгдэлд ажилтан хүний онцгой эрх мэдлийн хэрэг болон хувирдаг. Үүний язгуур чанар нь мэдээлэл, мэдлэгийг өмчлөх явдлыг төлөвшүүлэх замаар хүн бүр жинхэнэ өөрийн өмчтэй болох бодит нөхцөл нээгдэж түүнийгээ үйлчилгээний хэлбэрээр арилжаалах, түгээх боломж нээгдсэнээр хүний оюуны хөдөлмөр тухайн мэдлэг, мэдээлэл эзэмшигчийн чадварыг хөгжүүлэх чухал хүчин зүйл болж, хөдөлмөр нь өөрийгөө илэрхийлэх, хувийн

¹¹⁸ Мөн тэнд р.125-126

¹¹⁹ D. Bell. The coming of post-industrial society . N Y., 1999. P. 123-125

¹²⁰ V. Fuchs. Service economy. N Y., 1968. P. 22

авъяас, чадвараа хэрэгжүүлэх хэргэсэл болсон. Ингэснээр цагаан захтнуудын хөдөлмөр улам бүр бүтээлч шинжтэй болж түүний нийгмийн үүрэг өсөн нэмэгдэж, мэргэжлийн хөдөлмөр, шинжлэх ухааны хөдөлмөр, түгээмэл хөдөлмөр, оюуны хөдөлмөрийн мэдлэг, мэдээллийн кодчиллол нь орчин үеийн нийгмийн өөрчлөлтийн суурь тэнхлэг болж, хүний тархи, компьютерийн процессор гэсэн хоёр виртуаль орчинд дахин хэлбэржиж байна.

Жинхэнэ бус, болзошгүй бодит байдлын ирмэгийн нөхцөл байдлаас хоёрдогч, альтернатив нийгэм, шинэ тив, үндэстэн, овог, иргэншил бий болж¹²¹, ажил мэргэжил улам бүр виртуальжиж, нарийсан нийлмэлжих процесс явагдаж омега цэгт хязгааргүй тэмүүлж байна.

Орчин үеийн технологи нь тавьсан зорилгодоо хүрэхийн тулд зохих үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байгалийн болон нийгмийн нөөц, удирдлага, мэдээлэл хангамжийн систем, тухайн үйл ажиллагааны нийгэм, эдийн засаг соёлын үр дагаваруудын цогц системийг өөртөө багтаагдаараа уламжлалт технологос зарчмын ялгаатай¹²². Нийгмийн өөрчлөлт, технологийн холбоо хамаарал нь шугаман бус байдлаар илэрч нарийн тооцсон тодорхой нийгэм, технологийн орчинд л эрчимтэй явагдаж үр ашигтай хэрэгжиж чаддаг байна. Өнөөгийн технологи нь нөөцийн болон эдийн засгийн харилцан үйлчлэлийн системтэй гүнзгий хамааралтай байдгаараа уламжлалт технологос ялгаатай.

1870-1920 оны хооронд ХАА-гаас аж үйлдвэрлэлд шилжсэн үе гэж үзэж болох бөгөөд үйлдвэрлэлийн ажилчдын тоо өсөх хэрээр зам тээвэр, барилга хотжилт бий болж тэр хэрээр үйлчилгээ өссөн байна. 1920 оноос хойш ХАА-н бус салбаруудын хазайлт бий болсноор үйлчилгээний салбарт ажиллагсдын тоо хурдацтайгаар өсөх болсон¹²³. Нэг төрөл \гомогенн\ байсан ажилчин анги мэргэшил, мэдлэг, орлого, нэр хүнд, амьдралын түвшин зэргээрээ ялгарч ирсэн нь цагаан/+, цэнхэр /-захтнуудын дундаж ангийг бий болгосон байна.

Үйлчилгээний технологитой нийгмийг ахуйн үйлчилгээ, мэдээлэл, мэдлэгийн үйлчилгээ гэж хоёр хуваан үзэж болох бөгөөд харилцан нөхцөлдсөн шинжийг агуулдаг.

Ахуйн үйлчилгээ гэдэг нь тээвэрлэн зөөж, хадгалан нөөцөлж болохгүй материаллаг бус бүхийл зүйлс¹²⁴ бол, мэдээлэл, онолын мэдлэг, технологүүдэд суурилсан шинэ нь мэдээллийн үйлчилгээ нь мэдээллийн ажилтнууд хэмээх бүхэл бүтэн ангийг үүсгэж, ДНБ-ний тэн хагасаас илүү хувь нь уг салбарт бий болох болсон. Үйлчилгээний салбар нь нэгж ажилтнуудын креатив чадамж, хүний нөөцийг шавхдаг, дахин давтагдашгүй шинжээрээ ажлын байрыг ихээр бий болгож нийгмийн дундаж давхрага тогтворжих, ядуурал буурах үндэс болдог давуу талтай.

АҮН-ээс АҮДН-д шилжиснээр хүний чадварыг хэрэглэх хүрээ ч өөрчлөгдөж, аж ахуйн бүтэц нь мэдлэг, мэдээллийг үйлдвэрлэдэг салбар давамгайлж биеийн хүч биш, шинэ бүтээл гаргах чадвар гол зүйл болсноор хөдөлмөрийн шинж өөрчлөгдөж, хөдөлмөрийн мөхлийн онол гарч ирэх болсон. Мэдээлэл, мэдлэгийг бодгаль тус бүрээр бий болгон үйлдвэрлэх болсноор мэдээлэл, мэдлэгийн хэрэглээгээ эрс өсч үр дүнд нь үйлдвэрлэл, хэрэглээгээ хоёрын зааг арилахад хүрч¹²⁵, үйлчилгээг үйлдвэрлэх үйл явц, түүний хэрэглээ хоёр зайлшгүй мөр зэрэгцэж явдагт оршино¹²⁶. Шинжлэх ухааны үйл ажиллагаа нь түгээмэл хөдөлмөр болон хувирах нь урт удаан үргэлжлэх түүхэн үйл явц бөгөөд одоо үед зөвхөн хандлага төдий илэрч байна.

Эндээс дүгнэхэд, альтернатив хоёрдогч үйлчилгээ нь бүх мэргэжилд компьютерийн технологи, оюуны технологийн үүргийг өсгөж, хүний хүчин чармайлтыг илүү их

7 <http://blessmaster.livejournal.com>. Пирамида и сеть \модерн и постмодерн\.

¹²² А.И. Ракитов. Философия компьютерной революции. М., 1991. с. 77

¹²³ D. Bell. The coming of post-industrial society. N Y., 1999. P. 123-125

¹²⁴ Д. Төмөртоогоо, Д. Ганбат. Ардчилсан засаглал, нээлттэй нийгмийн нэр томъёоны тайлбар толь. УБ., 2006. 18 дахь тал

¹²⁵ Ю. С. Ширяев. Мировое хозяйство: новые технологические и социально-экономические факторы развития. М., 1984. с. 428

¹²⁶ Д. Төмөртоогоо, Д. Ганбат. Ардчилсан засаглал, нээлттэй нийгмийн нэр томъёоны тайлбар толь. УБ., 2006. 18 дахь тал

нэхэмжилдэг мэдээллийн технологид суурилж, оюуны болон компьютерийн виртуальжсан орчинд ирээдүйн үйлчилгээний технологүүд бүтээгдэх зэрэгцээ замыг бий болгож байна.

Мэдлэгийн эдийн засаг, креатив аж үйлдвэржилтийн өсөлт, шинжлэх ухаануудын бодисын солилцоо нийгмийн организмын оршин тогтнолын үндэс юм. АНУ-ын ихэр хоёр цамхагийг сүйрүүлсэн үйл явдалтай холбоотойгоор засгийн газраас цагаачлагчдын тоонд хязгаар тавьснаар гадаадаас ирэх эрдэмтэдийн урсгал европын холбоо болон бусад өндөр мэдрэмжтэй улс орнууд руу чиглэх болсноор алдагдалд орж, эдийн засгийн гол салбар болох мэдлэгийн эдийн засагт ихээхэн хохирлыг авчрах болсонд бид дүгнэлт хийн өрсөлдөх давуу талаа тодорхойлж, хүнээ хөгжүүлсэн үйлчилгээний технологитой, мэдээллийн нийгэм байгуулах боломж байна.

Abstract

Modern movement has characteristic is changing as in a situation of invisible scientific revolution. It brings into existence knowledge, information, technology, innovation service production which expresses as a code of theoretical knowledge in an individual and scientific innovation centers. Therefore individual, institution, organization and states should give full attentions to development environment which we get used to living; there is a high probability that our environment to be rotate differently. And there are requirements to improve right obligation and responsibility structures of state and citizen.

Fore condition of post-industrial society, historical tradition of positivism, liberal sociology is established in a base idea of economists. Main core of this theory to be implemented by theoretical knowledge, information, and service production.

In order hand the worth was changed, service production was dominated than agriculture, and industrial service. The information is a basic resource of production, its composition section and knowledge has become capital, so passing through the new idea is depending on the attainment and the success of theoretical knowledge.

Farmer, blue-collar, white-collar are very different form each other, the one of them homogenous working class to be distinguished by profession, knowledge, income, prestige, and living levels; those had established middle class.

Contemporary social main core of job (employment) category had changed and the largest groups are teachers, doctors, health workers, scientists and engineers. The changing trends depend on directly the employment route and employment ratio in social structure. If state can implement the right leading with scientific base, every country has possibility to develop, but the most important things are the right concept, worth, scientific settlement and research.

The latter years the government has become the largest employment in service section, and education, health, culture and art, the fourth, fifth sectors services and knowledge economy may be expand. Especially creative-industries and exchange and dealing of scalars had had main roles at last.

Ном зүй

- V. Fuchs " Service economy " NY. 1968.
- D. Bell " The coming of post-industrial society " NY., 1999.
- Ю. С. Ширяев " Мировое хозяйство: новые технологические и социально-экономические факторы развития " М., 1984.
- "Новая философская энциклопедия". М., 2005
- А.И. Ракитов. "Философия компьютерной революции". М., 1991.
- Д.Төмөртоогоо. Д.Ганбат. Ардчилсан засаглал, нээлттэй нийгмийн нэр томъёоны тайлбар толь. УБ., 2006.
- <http://blessmaster.livejournal.com>. Прамида и сеть \модерн и постмодерн\.